

Jeugdzorg is gedragsgestoord

De onverantwoord complexe organisatie van de jeugdzorg en de angst van de politiek voor incidenten hebben een funeste invloed op de kwaliteit van de zorg, zegt **Alex Brenninkmeijer**.

Ruben, een jongetje van 11, dat seksueel misbruikt is, toont vreemd gedrag en is moeilijk hanteerbaar. Zijn moeder is een nieuw gezin gestart, waarin hij geen plek meer heeft. Hij komt terecht in het jeugdzorgcircuit, in een instelling voor gesloten jeugdzorg. Clara, een meisje van 14, snijdt zichzelf regelmatig met scherpe voorwerpen. Zij heeft een thuis, maar haar ouders kunnen de situatie niet meer aan. Via jeugdhulpverlening komt zij in een instelling voor gesloten jeugdzorg. Twee gevallen waarin een kind thuis vervuult voor een plek in een inrichting.

Kinderen hebben rechten die zijn vastgelegd in het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties dat 20 jaar bestaat. In Nederland ligt de waarborging van kinderrechten in handen van 'de Jeugdzorg' en de rechter oefent daarop een beperkte controle uit. Komen op deze manier de kinderrechten voldoende uit de verf? Ik heb daar ernstige zorgen over.

In de eerste plaats is de Jeugdzorg onverantwoord complex georganiseerd: Ministeries, provincies, gemeenten, Raden voor de Kinderbescherming, Bureaus

Jeugdzorg, Meldpunten kindermishandeling, jeugdreclassering, Centra voor Jeugd en Gezin, en Geestelijke Gezondheidszorg. Daarnaast de veelal privaat georganiseerde, maar publiek gefinancierde zorginstellingen. De wetgeving is ingewikkeld, er zijn vele financieringsstromen. De jeugdzorg is hopeloos gefragmenteerd.

De evaluatie van de Wet op de Jeugdzorg laat zien dat de huidige organisatie van de jeugdzorg aan goede jeugdzorg in de weg staat. De vele professionals in de jeugdzorg merken van dag tot dag dat zij niet voor kinderen voor elkaar kunnen krijgen wat nodig is. Wat ontbreekt, is *commitment* van alle organisaties om gezamenlijk voor een verantwoord resultaat te zorgen, ook in ieder individueel geval. Dat komt door de verschillende lagen en bevoegdheden, financieringsstromen en machtsstructuren. Er blijven slechts individuele medewerkers over, die vaak jong en onervaren zijn en werken in een organisatie waar het management vaak tekort kan schieten.

De gezinsvoogd die om tien uur 's avonds Ruben nog steeds op de gang van het Bureau Jeugdzorg heeft zitten, kan zich in de steek gelaten voelen. Er moet toch een plaats voor dit beschadigde jongetje zijn? En stel dat zij 'een plek' in het doolhof van de jeugdzorg heeft kunnen vinden, dan is het de vraag of die plek méér is dan een bed, achter muren met tralies. Ruben heeft opvang nodig, maar vooral ook een kindwaardige omgeving. Als hij al binnen een zorginstelling opgenomen is, is het de vraag hoe lang de vervolgwachtlister voor de behandeling is. Of is Ruben te ge-

compliceerd voor de jeugdzorg? Het is de jeugdzorg die een ernstige gedragsstoornis heeft.

In de tweede plaats is de Jeugdzorg slachtoffer van de waan van de dag. De incidenten met Savanna en het Maasmeisje hebben tot verkramping geleid. Stel dat er voor Clara een plek in een gesloten zorginstelling gevonden is. Hoe ziet die er dan uit voor Clara, en voor de ouders? Clara belandde op het politiebureau en met een busje werd ze overgebracht naar de gesloten instelling. Via veiligheidsluizen komt ze bij de ruimte waar ze gevisiteerd wordt. Er zijn immers drugs in de instelling en iedereen wordt 100 procent gecon-

'Hebben we iets fout gedaan door Clara aan te melden bij de Jeugdzorg?'

troleerd. De kwetsbare Clara ondergaat daarmee een ervaring die op indringende wijze vervreemdend en vernederend is. Als haar ouders haar bezoeken, ontdekken ze dat ze verblijft achter metershoge verschaningen van prikkeldraad en traliewerk. Clara is toch geen misdadiger? Hebben we iets fout gedaan met het aanmelden van Clara bij de Jeugdzorg, vragen ze zich vertwijfeld af.

Vanuit de Tweede Kamer is naar aanleiding van enkele incidenten met weggelopen kinderen geëist dat dat zich nooit meer mag herhalen. Die politieke eis is heilig in Den Haag en geen bewindsperoon kan standhouden wanneer vervolgens toch nog een kind zou

weglopen. Waar de Tweede Kamer echter geen oog voor heeft, is dat deze angst voor incidenten een geweldige invloed heeft gehad op de wijze waarop de gesloten jeugdzorg is ingericht. Iemand sloeg een wasbak in een jeugdinstelling aan gruzelementen en er stroomde ook wat bloed. Vervolgens komen er landelijke normen voor sanitair in jeugdinstellingen en Ruben en Clara vinden nu op hun kamer een roestvrijstalen gevaarte waarin je aan de ene kant je behoefte kunt doen en aan de andere kant je gezicht kunt wassen. Een gevaarte dat thuis hoort in een gevangenis, maar niet in een kinderwereld. Het indekken tegen risico's heeft perverse effecten.

Kinderen gedragen zich vaak onverwacht en onverantwoord. Maar daar is steeds minder begrip voor. 'Pietje Bell'-streken leiden niet tot een wijze correctie, maar tot aangifte en strafvervolgning. In omliggende landen is men terughoudend met de toepassing van strafrecht op jeugdigen. Onze grens ligt al bij 12 jaar en de roep om jongeren volgens het volwassenenstrafrecht te berechten, wordt steeds sterker. Natuurlijk zijn er heel nare incidenten, maar die zijn niet te voorkomen. Toch zijn ze in de Tweede Kamer en de publieke beeldvorming dwingend.

Verantwoorde oplossingen van de problemen in de jeugdzorg moeten aansluiten bij de behoeften, ontwikkeling en specifieke situatie van een kind. Enige parlementaire zelfreflectie lijkt mij een goed begin.

Alex Brenninkmeijer is Nationale Ombudsman.